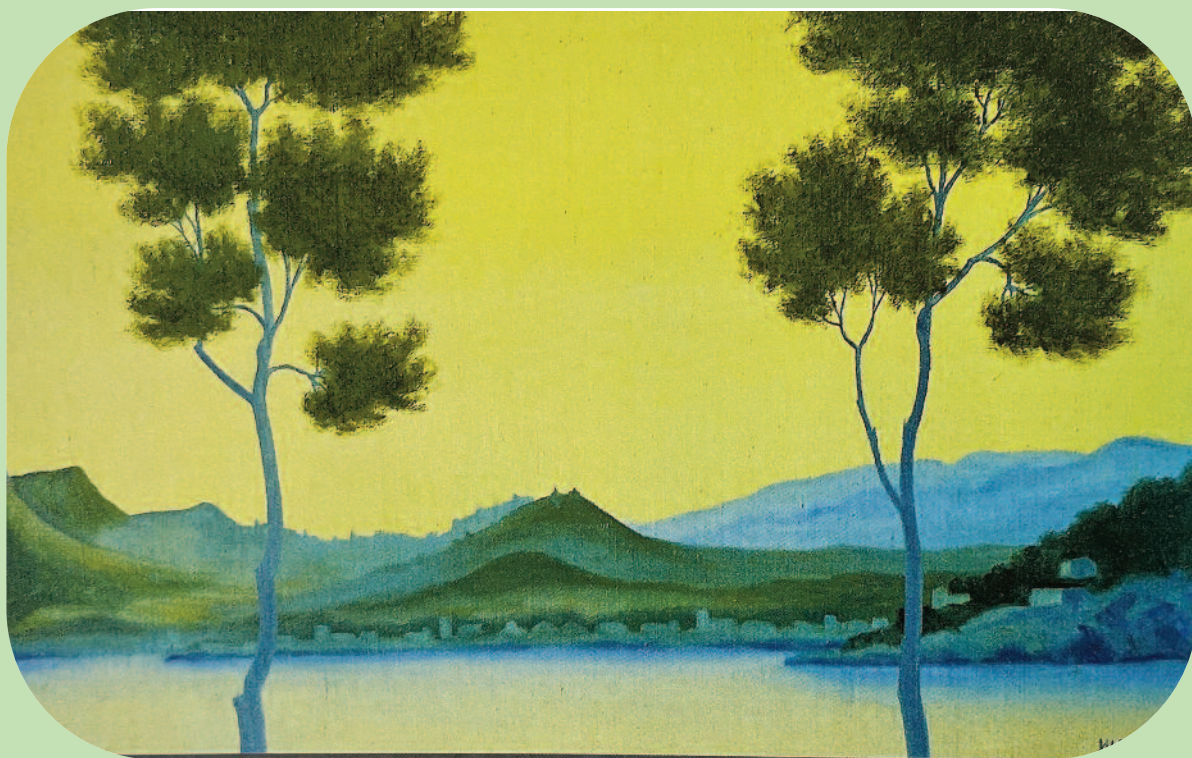

El darrer captiu

Il·lucà rinyon

Jaume Mercant, *Paisatge*, ca 1960.

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2025

Cap Vermell

Biblioteca Digital

NOTA

Publicat a:

*Cap Vermell,
núm. 180 i 181
(novembre 1996 -
gener 1997)*

*Me'l contà el repadrí Miquel
Fotografies de Carlos López Álvarez*

*Això era i no era bon brou
 faci la cadernera
 per tu un almud
 i per jo una barcella.*

El blau fosc, farcit d'estels brillants, anuncia un nou jorn. En Miquel, com cada mati, s'aixeca, encén el llum d'oli, es rabeja la cara i omple el sarró amb unes llesques de pa i un troç de formatge.

Al sortir de casa seva, amb el cel encara foscant, enfila el cap avall envers el portalet. Una capada i un bon dia més endevinat que pronunciat és la contrasenya que es fan uns als altres, mentre s'arpleguen pels carrerons, tots baixant en silenci. Fins a ser fora de les murades, amb les primeres llums, no començaran a escometre's i fer-se sentir.

El sentinella, mig adormit, en arribar els primers homes s'aixeca i, amb cara de son, obri el portelló que romandrà de pintre en ample fins que l'últim home, entrada de fosca, retorni al Castell. Uns prenen el camí reial, d'altres, de cap a l'esquerra, davallen per la falda d'es puig d'es Molins i, així com va clarejant, comencen a parlar i bromejar.

En Miquel, en lloc de continuar de cap el coll de s'Horta, abandona els acompanyants i agafa el revolt que du a sa Font de sa Cala. Travessa el bosc de pins i alzines entre sa Cova Negra i es puig Saguer i s'encamina a son Bessó, on hi té un cortó amb una soll. El capvespre hi durà la truja que li regalà el sogre.

El temps li passa volant, abstret, culejant per dins la soll on hi aixeca un tancat per separar els porcellins, quan la ventrada.

Esmorteït se sent un repicar de campanes que anuncia perill, i del qual en Miquel no en fa gaire cas, ja que no seria la primera ni la catorzena vegada que es tractàs d'una falsa alarma. Tanmateix, es diu, si desembarquen ho faran a sa Mesquida i jo, aquí, estic a resguard de perill. Continua feinejant i no hi pensa pus. Quan sent una remor

darrere ell ja és massa tard, arrenca a córrer de cap a sa Cova Roja on espera despistar els perseguidors però; en havent botat la paret que tanca la quarterada, partió amb la seva; de darrere unes mates surten tres homes que li barren el pas i ben aviat el tenen lligat de peus i mans i el s'enduen de cap a sa Cala. En passar per can Rabassó veu el matx que hi han fet, i sort que els habitants havien pogut fugir, cametes me valguin, i amagar-se per sa Tortuga camí de s'Heretat, –sospita ell.

Arribats a la platja l'embarquen a la galiota i el fermen al pal, no hi ha dubte que és la part més valuosa del boti, acabat d'arrodonir amb dues cabres, cinc conills amb la gàbia i la pobra caixada de ses cases de can Rabassó.

Tot d'una es fan a la mar i, mentre veu empetitir-se el Cap Vermell, les llàgrimes li rodolen per les galtes. No cluca ull de tota la nit pensant en la desgràcia que li acaba d'ocórrer i temorós del que puguin fer d'ell arribats a Barberia.

Desembarcaren en una caleta deserta, el deslligaren i l'obligaren a portar estris del vaixell fins arribar, a mitja hora de camí, a una cabana adossada a una cova excavada a la part baixa d'un barranc. Allí el tornaren a fermar i el tiraren dins una peça fosca i humida, al fons del cau, on el tancaren no sap quan de temps.

Afamat, brut, virós, passà els pitjors dies de la seva vida, desesperat, amb el cervell enfebrat, donant voltes a mil i una cabòries. Defallit, quan anaren a cercar-lo desvariejava i no va esser capaç de posar-se dempeus. El tragueren d'aquell nínxol, el capbussaren dins un safareig, el vestiren amb una muda del país, li donaren menjar mentre en volgué i el deixaren dormir

Escortat per dos mariners, inicià una llarga marxa, pujant i baixant muntanyes, a través d'uns paratges nuus de vegetació i sense vida. Aprofitaven els vespres per caminar i de dia, quan el sol era alt, cercaven les poques ombres que hi havia per descansar tant com podien, i, així i tot, amb la bavarada que pujava de la terra semblava que estaven a la boca d'un forn. En Miquel resava i ensumava per si sentia sentor de sofre, convençut d'estar a les portes de l'infern.

El quart vespre, com més s'endinsaven per un terreny molt esquerp, més udols sentien i més ombres, mig vistes, es retallaven contra les roques. Els tres homes començaren a tenir por; un agafa el vell mosquetó, l'altra tragué la daga de la beina i es col·locaren ben juntets amb en

Miquel, que duia el sac de les provisions a l'espatla, enmig. Temorencs, avançaven triganers, més preocupats per les ombres, vistes no vistes, i pels udols que assuixí semblaven molt llunyans i assuixí pareixien sortir dels matolls que tenien just al davant, que per seguir en la direcció correcta. Un cadell ajogassat desbaratà la cacera a les hienes. En veure de què es tractava encengueren una torxa i , fent-la anar amunt i avall, caminaren fins que es féu de dia.

Quan començava a defallir de nou, puix racionaven el menjar al màxim, arribaren a una franja arenosa que s'estenia fins a l'infinit. A la seva dreta, de cap a ponent, divisaren una taca negra a la qual es dirigiren; a mesura que s'hi acostaven distingien més clarament el verd de les palmeres i el blanc de les cases. A la fi entraren a l'oasi, on fou traspassat de mans. Pel què deduï, havia anat a parar a una caravana de comerciants a punt d'iniciar una travessia pel desert.

Li posaren uns grillons als peus i el deixaren anar a llore amb els altres. Arribat el vespre sempre trobava un racó dins qualche tenda on fer el jaç. Aquells dies, malgrat les cadenes, semblà haver recuperat la llibertat. Finalment, es posaren de partida i tocà cavalcar un camell junt amb un dels servidors dels mercaders. S'endinsaren desert avall i en Miquel, de qui ningú s'empatxava, vivia un conte de fades, tot li venia de nou i els temors d'una vida desgraciada li fugiren del cap —encara que muntar en camell no va ser gens fàcil i acabava les jornades pitjor que si l'haguessin tucat.

El lloc d'arribada de l'expedició era una regió muntanyenca, molt avall i de cap a llevant, on veié per primera vegada homes de raça negra —cosa que de moment l'impressionà un poc.

Als pocs dies d'haver acampat a les afores d'una ciutat el rentaren de nou, l'abillaren amb un barnús típic del desert i l'alimentaren amb viandes de la taula dels amos. Després se l'endugueren murades endins, recorregueren un laberint de carrerons fins arribar a un ram d'escales, en pujaren una de marbre negre i desembocaren en un pati porticat que travessaren per entrar a una gran estança que resultà ser un mercat d'esclaus.

Molts foren els qui s'acostaren a en Miquel, fins i tot n'hi havia que li miraven el barram i d'altres li palpaven les cuixes i els braços. El món li caigué al damunt, esser examinat com si d'una egua es tractàs l'enrabià, començà a flastomar i volgué fugir.

Al despertar-se, ja nit closa, al pati, a dalt de les escales de marbre, fermat a una de les columnes de les voltes, el dolor no el deixà moure.

Tenia trinxes de pell aixecades per tot el cos, que era una sola crostera. El darrer que recordava eren dos soldats que anaven cap a ell empo-
mant sengles espases.

Quan hagué curat de les ferides el tornaren a dur a la llonja on, des-
prés d'un xiuxiueig molt llarg i de mirades escrutadores fou bescanviat
per un salconduit atorgat pel senyor de la ciutat, que permeté a la ca-
ravana viatjar molt més enllà, en el desert.

La fortificació, a una mitja hora de carni del poble, ocupa estratègi-
cament la cunya formada per la falç d'un rierol que corre pel fons d'una
profunda gorja. A la part alta, just sobre el penya-segat s'alça l'alcàsser
del visir al qual s'accedeix a través d'escalinates i jardins. Dintre el re-
cinte s'hi està una guarnició de soldats i a la part més baixa s'hi troben
les cases de la servitud de palau, envoltades per un hort. Més enllà de
les murades, per la part de per ponent, s'estén el desert immens.

Fou entregat a un jardiner de palau encarregat d'ensenyar-li l'ofici.
Es trobà sol, desemparat, el desconeixement de la llengua dificultava
l'enteniment i semblava entre maldestre i temorenc. En Miquel, tengué
mal passar aquests primers mesos en el seu definitiu destí. De cada dia
més enyorava na Tonina, la seva dona, a qui no veuria més, al seu fill
que mai no veuria, els seus pares, que devien estar desolats, els germans,
els amics i coneguts, i fins i tot la truja i els porcellins, que ja devien
haver nat, enyorava.

A poc a poc, s'anà acostumant a la nova situació, la seva vida trans-
corria entre l'hort, on s'hi havia fet una cabana de càrritx, i els vergers
del palau d'on tenia prohibit sortir.

Al vell jardiner el cuidava una neta, na Fàtima, i els vespres, havent
sopat, asseguts davall el porxo, tots tres, passaven la vetllada aprenent
a llegir l'Alcorà i a escriure'l. I això que mai n'havia après de llegir i es-
criure, puix a Capdepera els únics que en sabien eren el capellà i el go-
vernador. El jardiner els contava històries de princeses obligades a
inventar-se un relat cada vespre si no volien despertar la ira dels seus
raptors, i així aprengué la llengua del desert i mil i un contes merave-
llosos que el distreien i l'ajudaven a suportar la nostàlgia dels seus i de
la seva terra.

Na Fàtima s'anà fent gran en un sus fou dona: garrida, bruna, amb
uns ulls com ametlles i una cabellera negra com la nit més fosca onejant
sobre les espatlles. En Miquel, al qui la sang corria per les venes, s'ena-
morà, en silenci, d'ella. Era una follia contra la que resultava inútil
rebel·lar-se; amb prou feines ho dissimulava i mai era arribat el moment

propici de fer una insinuació. A partir de llavors l'amistat s'enterbolí, en Miquel, per por de mostrar els seus sentiments es feia l'escàpol i quan no li quedava més remei que estar en la seva presència adoptava una actitud entre seca i despectiva que feia enfadar a Fàtima la qual ara el veia com un home esquerp.

Reparà, en Miquel, en dos homes que de tant en tant venien a parlar amb el jardiner. No en féu cas, però les visites s'anaren espessint i allargant, i al final agafaren el costum d'encaminar-se a la part més baixa de l'hort, on hi havia un cobert amb una taula de pedra, on ningú podia escoltar el que deien. Algunes d'aquestes entrevistes duraven hores i intuï que en quelcom desagradable aniria a parar tot allò. Les noces de na Fàtima ja estaven acordades, el seu padrí havia tancat el tracte amb el pare i el germà del nuvi i tindrien lloc en arribar la tardor. En Miquel, si l'haguessin tornat a fuetejar, no s'hagués trobat tan malament; es sentí abandonat per la que havia estat la seva única il·lusió i a la qual, intuïtivament, s'havia aferrat amb força per poder seguir vivint.

Un horabaixa en què Fàtima estava asseguda sobre la balustrada de marbre de la font dels Ocells, en Miquel, que es retirava de la feina, l'afinà i s'estigué una bona estona mirant-la amb ulls plorosos. A la fi, després de pensar-s'ho molt, s'hi acostà amb la intenció d'obrir-li el cor. Quan ella sentí remor de passes es girà, ell li volgué parlar dolçament però el que sortí de la seva boca fou un crit escardat en lloc del nom de l'al·lota. Ella se'l mirà badant els ulls, espantada, s'aixecà i arrencà a córrer. La perseguí, però ella entrà a les cambres reservades a les dones, i aquesta va esser la darrera vegada que en Miquel veié Fàtima. Adoptà, en Miquel, un posat taciturn, aspre, rancuniós, quasi no es deixava veure. La seva tristor esdevingué dolor punyent quan el vell jardiner, l'únic que li havia estès la mà en aquell món desconegut, morí, poc temps després.

Passà a viure a la casa del jardiner i el desconsol l'acompanyava tots els dies i nits. Si d'antuvi el sofriment el portà cap a la malenconia, ara la ira i la fúria emmetzinaven el seu cor. Els dies es succeïen tots iguals i la desesperació d'en Miquel augmentava i rebentava en plors i crits de ràbia. Després, el temps endolcí el seu caràcter. Tot i que la tristesa i en Miquel feren un llarg camí plegats, sofria, i el passar dels anys el sumí en la desesperança. El monòton transcórrer del temps el submergí en profunda melangia. I així passaren anys.

Per la manya que tenia d'engalanar els salons els dies de festa o de recepció d'ambaixadors, acabà fent-se imprescindible a palau. El sentit

innat de l'harmonia i l'exquisit gust en la confecció de rams de flors i galanies feren d'en Miquel un conseller privilegiat de la senyora de la casa i les seves filles. Des d'aleshores ençà el casal del visir agafà anomenada per les seves ornamentacions que anaven canviant segons les estacions i els convidats, i per les millores i noves plantes, algunes fetes dur de terres exòtiques, que enriquien, encara més, els jardins.

Ara ja podia sortir de la fortificació i arribar-se al poble, a l'altre vessant del riu, construït sobre un turonet. Aquestes anades i vingudes, aprofitant qualsevol excusa, ara per comprar llavors, demà per adquirir teles brodades per fer domassos, o perquè li havien dit que uns mercaders havien arribat amb flors desconegudes, li servien d'entreteniment i per unes hores s'oblidava que era un estrany en terra estrangera.

La filla petita del visir que, malalta d'amor, es passava hores darrere la gelosia de l'harem contemplant el jardí, reparà en Miquel i la seva fesomia plena de resignada tristor i enyorança i el convertí, en les seves fantasies, en germà d'infortuni.

Un bon dia, quan passejava pel jardí, demanà a en Miquel quina era la causa de dur la tristor al seu rostre.

—Excel·lència, quan vaig arribar aquí era jove, feia poc que m'havia casat i la meva esposa esperava un fill, que hores d'ara deu ésser un home dret i condret, esper. El meu pensament, senyora, no s'aparta ni per un moment dels meus. Què voleu que vos diga?, més me valdria deixar aquest món i acabar de patir.

—T'agradaria tomar a veure els teus? —preguntà la princeseta. —Senyora, això és impossible i ja m'ho he tret del cap. —T'agradaria o no? —insistí la joveneta—. Si jo volgués, podries. —No faceu befa d'un pobre jardiner, tingueu compassió d'un esclau. —Saps, d'aquí a poc m'he d'esposar, no pas amb el meu enamorat, sinó amb el ministre del rei de les terres del Sud, per això el meu pare me concedirà els desitjos que jo vulgui. Si em promets una cosa li demanaré al pare que et deixi partir.

Per primera vegada en molts d'anys una espurna d'esperança brillà als ulls d'en Miquel. No sabia què pensar, s'estigué una estona podant un roser i a la fi digué:

—Quina és aquesta promesa de la qual depèn la meua llibertat?

—M'has de prometre que si et deixam anar a la teua terra serà per visitar la teua família, i que vindràs amb el primer navili que salpi de tomada.

—Vos ho promet, excel·lència —contestà en Miquel.

Al cap de pocs dies fou cridat a les dependències del visir, qui li entregà una carta de protecció per al viatge i una bossa amb doblers, en el ben entès que abans d'entrar l'hivern ja estaria de tornada.

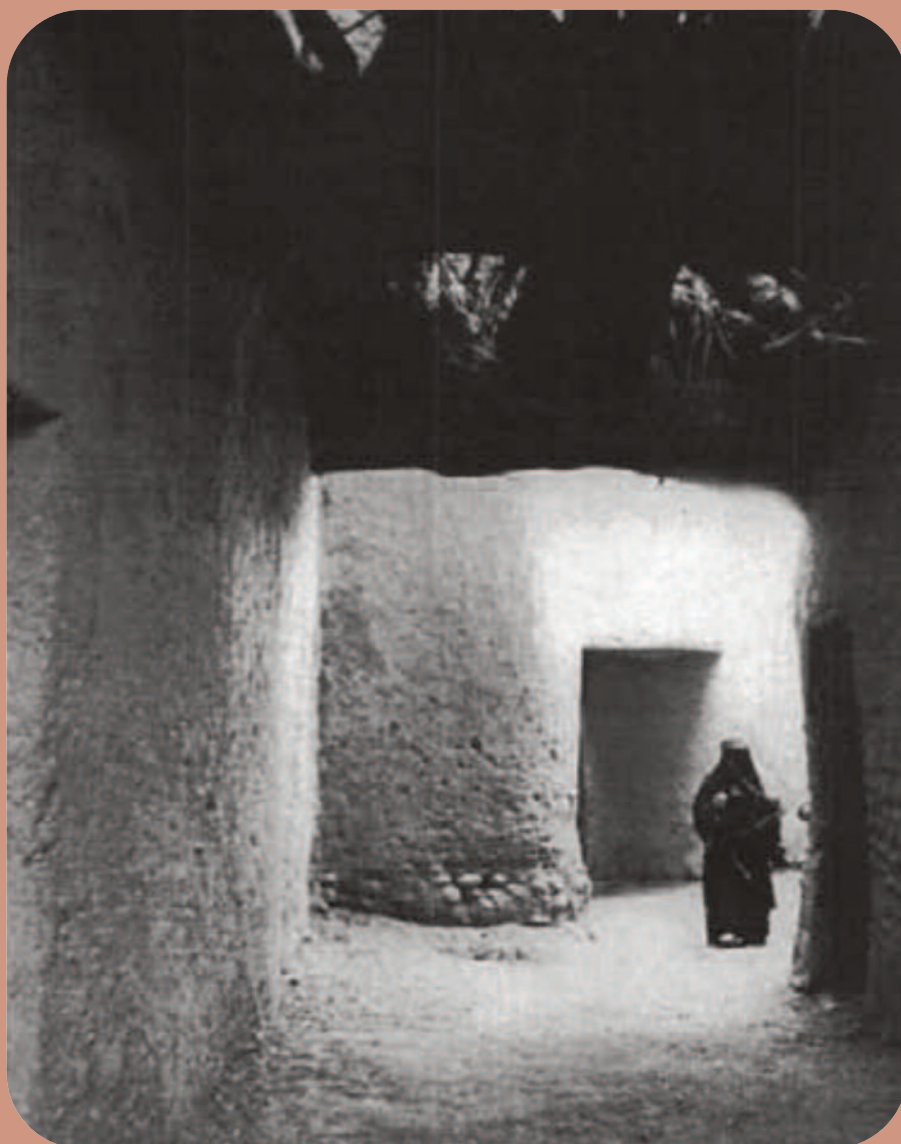
Feu el mateix viatge que de jovenet, només que a la inversa; ara corria cap a la llibertat. Embarcà a Orà de cap a Ciutat en un vaixell d'uns mercaders napolitans, en arribar li faltà temps per, amb els doblers que li quedaven, llogar una galera per a ell tot sol i partí, cavalls desbocats, cap a Capdepera.

Arribà de vespre i començà a cridar perquè li obrissin la porta. El guaita —havien passat tants d'anys— no el conegué però, com que ell insistia i no parava de fer renou, avisà al cap de la guàrdia que no s'acabà de creure el que aquell home, des de baix de la murada, li contava. Al final s'estengué la notícia i tots els gabellins guaitaren pels merlets per veure en què parava tot allò.

En Miquel no parava de dir el seu nom, el de la seva dona, el dels seus pares i d'anomenar gent i coses que recordava per tal que veiessin que era ell qui havia tomat. La seva dona el reconegué i li obriren la porta, hi hagué aferrades pel coll, besades, salutacions, i no hi eren a temps a contar, uns el que havia succeït durant la seva llarga absència, i ell el seu calvari. Na Tonina li presentà la seva filla, na Bel, i el seu net Miquel, els pares feia temps que havien mort i daren gràcies a la Mare de Déu de l'Esperança que havia volgut arreplegar-los de nou a les velleses.

Arribà l'hivern i seguí la primavera i després l'estiu i encara la tardor i en Miquel prou alerta anà, per les feines que hi tenia, a embarcar-se de cap a Orà.

llucià rinyon

GAP VERNELL

Biblioteca Digital

